

Tiedon laatukehikko -hankkeen laajan projektiryhmän (=TIHA TP3) teemapajan muistio

Aika: Maanantai 8.12.2021 klo 9.30-12.00.

Paikka: Teams

Läsnä: Outi Ahti-Miettinen, Essi Kaukonen, Sini Slotte, Susanna Summa, Vesa Ylönen, Sari Kuisma-Kari, Virpi Hotti, Markus Maunula, Mervi Haakana, Janika Tarkoma, Jari Kosonen, Jari Nieminen, Jarmo Ranki

1. Tapaamisen avaaminen, katsaus vuoteen 2021 ja tästä eteenpäin

Tilastokeskuksen laaturaportin Outi Ahti-Miettinen avasi tilaisuuden ja kertasi laatukriteerien kehityskaaren ja vuoden 2021 pilotoinnit sekä kertoi laatukriteerien kansallisesta suositusstatuksesta tavoitteesta ensi vuoden alkupuolella. Ahti-Miettinen kiitti kaikki osallistujia tähänastisesta työstä.

TiHA-hankkeen viimeinen vuosi on alkamassa ja painopiste on siirtymässä ymmärryksen kasvattamiseen ja tuotosten käyttöönoton tukemiseen. TiHA-työpakettien yhteiset tuotosten käyttöön ottoa tukevat toimenpiteet ovat ensi vuonna seuraavat:

- Lanseeraustilaisuudet alkuvuosi 2022
- eOppiva moduulit, toteutus ja viestintä kevätkausi 2022, eOppivakäännökset syksy 2022
- Mahdollinen työpakettien yhteinen konsultoiva pilotointi syksyllä 2022
- Verkostojen laajentaminen ja osallistaminen
- Toiminnan jatkuvuuden varmistaminen

2. Vuoden 2022 työt ja osallistumisen mahdollisuudet

Projektipäällikkö Kaukonen kertoi, että ensi vuoden painopiste tulee olemaan ymmärryksen ja tietoisuuden lisääminen. Laatukriteerien ja mittariston lanseeraus on ajoitettu 10.3.2022 (TBC), tilaisuuden muoto päätetään lähempänä tilaisuutta. eOppivakurssi tulee olemaan iso ponnistus maaliskuussa. Pilotointeja toteutetaan näillä näkymin syyskuudella 2022, valmistelu kevätkaudella. Laajan projektiryhmän pajat ovat laajentunemassa kokoonpanoltaan ja sisällöltään verkostotoiminnaksi, kokeillaan!! Käyttöönottoa ja tulevia toimintamalleja työstetään edelleen vuoden 2022 aikana ja lisäksi edessä on siirtyminen TiHA hankkeen jälkeiseen aikaan.

Sanastotyö ja tietomallit kuten DCAT ovat vielä avoimia kysymyksiä. TiHAssa on keskusteltu Tietotermit sanaston päivittämisestä tulevina vuosina, tiedon laadun käsitteet voisivat mahdollisesti aikanaan tulla osaksi sitä.

Kaukonen kävi tarkemmin lävitse kevätkauden 2022 tiedon laadun työpakettien erityisiä töitä ja osallistumisen mahdollisuuksia aktiiviosallistujalle:

- eOppiva sidosryhmähaastattelu kaikille Nykytilahaastatelluille, 0.3 htpv / haastateltava + koordinointi (tästä tulee ohjeet erikseen, ei ole mukana kyselyssä)
- eOppiva kurssin käsikirjoitustiimin tukitiimi, 1-3 htpv / osallistuja maaliskuuhuhtikuussa
- käyttöönoton suunnitteluun osallistuminen, 2-10 htpv / osallistuja tammi-kesäkuussa
- käyttöönoton suunnitelman testaus omassa organisaatiossa, 1 htpv / testaaja touko-kesäkuussa
- verkostotapaamisen järjestäminen huhti-kesäkuussa, järjestelyvastuu, voi olla liitos toiseen verkostoon
- (verkostosuunnittelua jatketaan laajan projektiryhmän 8.12.2021 työpajan palautteen pohjalta ensi vuoden puolella)
- dashboard pilotoinnin valmistelu, 1-3 htpv huhti-toukokuu

Kaukonen kertoi tarkemmin eOppivakurssista, joka tuotetaan yhdessä muiden TiHA työpakettien kurssien kanssa Tietopolitiikan sarjaan. Tiedon laadun osalta pyritään vastaamaan kysymykseen: ”Mitä tiedon laatu tarkoittaa ja miten tiedon laatua voi kuvata ja arvioida laatukriteerien ja mittarien kautta”.

EOppivakurssia pohjustaa sidosryhmähaastattelut. Kaukonen esittikin toiveen kaikille, että nykytilaselvitykseen 2020 osallistuneet asiantuntijat eri organisaatioista saataisiin mukaan haastatteluun. Haastattelun alustava ajoitus tammi-helmikuun vaihde, työaika-arvio 0,3 htpv per haastateltava. Tarkempaa tietoa tulee TK / HAUS suunnalta tammikuussa. Kaukonen kehotti laajan projektiryhmän jäseniä tiedottamaan toiveesta jo nyt ja koordinoimaan osallistumisen oman organisaation osalta.

Syyskaudelle 2022 on näillä näkymin tiedossa vielä pilotointeja: edellä mainittu dashboard pilotointi, TiHA työpakettien yhteinen mahdollinen konsultoiva pilotointi sekä mahdollisesti tiedon laadun kuvauksen pilotointi omatoimimisena pilotointina eOppiva-kurssin pohjalta syyskauden 2021 pilotointimateriaalia hyödyntäen.

Kaukonen kertoi, että kevätkauden erityisiin töihin osallistumisesta toimitetaan kysely laajalle projektiryhmälle vielä ennen joululomia ja sen deadline on vasta loppiaisen jälkeen.

3. Laajemman verkostotoiminnan suunnittelu

Kaukonen kävi lävitse ensimmäisiä ajatuksia laajemmasta verkostotoiminnasta, joka oli lähtenyt liikkeelle TiHA työpakettien ensi vuoden suunnittelusta.

Visio 2022: Laajaa projektiryhmää laajempi verkostotoiminta on testattu ja iteroituna valmis jatkamaan 2023.

Visio 2025: Tiedon laadun verkostotoiminta tukee hyvin julkishallinnon toimijoita yhteisessä tiedon laadun edistämässä sekä tietoaineistojen laatukriteerien ja mittariston hyödyntämisessä.

Tavoitteet 2022:

- Laajentaa ja kokeilla tiedon laatua edistävää verkostotoimintaa
- Ymmärryksen ja tietoisuuden lisääntyminen tiedon laadusta sekä tietoaaineistojen laatukriteereistä ja mittaristosta

Laaja projektiryhmä jatkaa tämänhetkisen ajatuksen mukaan nykymallissa, mutta tapaamiset laajenevat verkostotapaamisiksi. Kokeellisen verkostotoiminnan periaatteet tässä vaiheessa:

- helppo siirtää eteenpäin ja toimii jatkossa jalostettuna
- riittävän kevyt toteuttaa 2022
- helppo osallistua pienellä resurssilla
- helppo liittyä mukaan

Tarkasteltiin verkostotoiminnan aiheita ja yhteyksiä mentin tarkastelussa. Ehdotetuista aiheista eniten kannatusta sai osaamisen ja hyvin käytänteiden jakaminen, sen jälkeen laatukriteereistä ja mittareista tiedottaminen. EOppiva kurssista tiedottaminen, ajankohtaiset teemojen käsittely, organisaatioekskursiot / benchmarkkaus ja valittujen teemojen kommentointikin ylsivät yli keskiarvon.

Muissa mahdollisissa tehtävissä ja ajankohtaisissa teemoissa nostettiin esille seuraavia:

- laatukehikon soveltamisen esimerkki
- kehikon soveltamisen käytännöt
- laatukriteeristön tunnettuuden lisääminen
- kriteeristön käyttöönottoa tukevat verrokkiesimerkit, mitä muualla tehdään
- mittariston käyttöönotto
- tiedon laadun hallinta osana tiedonhallintaa
- tiedon laatu osana palveluiden ja toiminnan kehittämistä
- tiedon laadun kuvaamisen haasteet organisaatioissa
- miten verkostotoimintaa ja rakennetta tulisi johtaa ja kehittää, jotta jokainen kokisi hyötyvänsä osallistumisesta

Kun kysyttiin, keitä erityisesti kannattaisi lähestyä, esille nousi SVT neuvottelukunta, valtionhallinnon tiedon kanssa toimivat asiantuntijaryhmät, palveluiden omistajat. Toisaalta ehdotettiin vaiheistusta ja että ensivaiheessa mukana olisivat laatukysymysten ja tiedonhallinnan kanssa jo työskentelevät asiantuntijat. Huolenaiheina nostettiin esille johdon sitouttaminen, laajan käyttäjäkunnan tavoittaminen sekä ylipäättään se, että laatukriteerit eivät tulisi osaksi organisaatioiden tiedon laadusta huolehtimista.

4. Laatukriteerit lausuntokierroksen jälkeen ja mittariston hiominen

Essi Kaukonen kertasi tietoaaineistojen laatukriteerien kehittämisen askelmat. Olemme nyt viimeisellä portaalla, jolla käsitellään lausuntokierroksen ja syyskauden 2021 pilotoinnin antia. Tähtäin on suosituksen julkaisu 10.3.2022 (TBC). Tällä hetkellä keskustellaan mahdollisuudesta julkaista suositus tiedonhallintalautakunnan suosituksena. Käyttöönoton pienryhmä on kannattanut tätä ajatusta.

Ennen suosituksen kiinnittämistä viimeistellään mittaristo ja tarkastetaan vielä laatukriteerit tämän pohjalta. Kaukonen kävi lävitse edellisen marraskuun pajan laatukriteerikäsittelyä ja sen pohjalta tehtyjä ehdotuksia. Perusteluja ei nähty Jäljitettävyyden, Suositustenmukaisuuden tai Johdonmukaisuuden yhdistämiselle muihin kriteereihin tai poistamiselle ja tätä ratkaisua kannatettiin myös tässä pajassa. Tietoturva on haasteellinen kysymys, mutta rajataan rajauskysymyksenä laatukriteeristön ulkopuolelle. Perustelut: i) Tietoturva on jo erikseen säädetty, laaja kokonaisuus ja sillä on oma organisoitumisensa. Vältetään kahden ohjeistuksen erkaantumisen riski samasta asiasta. ii) Tietoturva käyttää enempi prosessi (ja palvelu) näkökulmaa ja on organisaation toiminnan oletustila kuin puhtaasti tiedon näkökulmaa. iii) Laatukriteerit on esitetty nimenomaan tiedon käyttäjän näkökulmasta, tätä näkökulmasta tietoturvan tulee olla kunnossa. Käyttäjälle jaetut tietoturvasta kertovat mittariarvot voisivat johtaa pahimmillaan tietoturvaloukkauksiin. iv) Tietoaaineistojen laatukriteerit ja tietoturvaperiaatteet eivät kuitenkaan ole ristiriidassa keskenään vaan ohjaavat kumpikin kehitystä samaan tiedon käyttäjää paremmin palvelemaan suuntaan (tilanteissa joissa tiedon käyttäjällä on käyttöoikeus kyseiseen tietoon). Päätösehdotukseen ei esitetty eriyvää mielipidettä.

Laajan projektiryhmän pajassa 8.12.2021 käsiteltiin myös pienempiä muutos- ja nimeämisehdotuksia. Vakavasti harkittavaksi näistä nostettiin tämän pajan puheenvuoroissa esille Saavutettavuus-kriteeri käyttäjälle merkityksellisenä. (TK ydinprojektiryhmässä pajan jälkeen päätettiin, että tällä ensimmäisellä laatukriteerien kehittämiskierroksella tätä Saavutettavuus -kriteeriä ei lisätä laatukriteeristöön. Perusteluina laatukriteeristön soveltuminen nimenomaan rakenteiseen dataan ja saavutettavuus -lainsäädännön oma asema. Tilanne voidaan arvioida uudelleen tulevissa laatukriteeristön päivityksissä.)

Laatukriteeristö näyttää lausunnoissa ehdotetun ja 8.12.2021 pajassa kannatusta saaneen ja valitun uuden ryhmittelyn mukaisesti nyt seuraavalta:

- Miten tieto kuvaa todellisuutta: Kattavuus, Oikeellisuus, Tarkkuus, Ajantasaisuus, Johdonmukaisuus
- Miten tieto on kuvattu: Ymmärrettävyys, Suositustenmukaisuus, Jäljitettävyys
- Miten tietoa voi käyttää: Koneluettavuus, Käyttöoikeudet, Täsmällisyys.

Tavoitteena oleva suositus tiedon laadun kuvaukseen ja arviointiin on tarkoitus saada valmiiksi helmikuun loppuun mennessä. Laatukriteerien osalta olemme jo melkein maalissa, mutta mittariston osalta on edelleen hiottavaa, totesi Kaukonen. Tämän vuoden piloteille on saapumassa erillinen kutsu muutamaan mittariston viimeistelytyöpajaan vuoden

ensimmäisille viikoille. Tarkoitus on viimeistellä mittarikokonaisuus siten, että viimeiset sisällölliset muutokset lausuntojen ja pilotoinnin pohjalta voidaan vielä ottaa huomioon ennen laatukriteeristön ja mittariston julkaisua.

5. Käyttöönottosuunnitelman kehittäminen

Käyttöönoton suunnittelu etenee pienryhmässä, jossa on ollut osallistujia syksyn aikana TK:sta, MML:stä, Tullista, VK:sta ja OPH:sta. Mervi Haakana esitteli käyttöönoton suunnittelun kokonaisuutta ja etenemistä ja Virpi Hotti tarkasteli tiedonhallintaa eri näkökulmista ja ajatuksia, miten laatukriteeristö voidaan huomioida siinä. Esitysten jälkeen osallistujat vastasivat lyhyeen Menti-kyselyyn, jonka näkemykset huomioidaan jatkotyössä.

6. Tilaisuuden päätös

Essi Kaukonen kiitti osallistujia kuluneesta vuodesta ja toivotti hyvää joulunaikaa ja päätti työpajan klo 12.